

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Волохова І.С. _____
“ ” _____ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа і страхування»

за магістерською програмою професійного спрямування
« Корпоративні фінанси»

на тему: **“Бюджетна система ЄС: сучасний стан та перспективи розвитку”**

Виконавець

Студентка фінансово-економічного факультету
Траченко Ольга Володимирівна _____
/підпис/

Науковий керівник

к.е.н., ст. викладач
Коцюрубенко Ганна Миколаївна _____
/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	6
1.1. Бюджет та його роль у функціонуванні бюджетної системи держави	6
1.2. Структура та принципи побудови бюджетної системи Європейського Союзу.....	15
1.3. Еволюція та етапи становлення бюджету Європейського Союзу	21
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЄС	32
2.1. Нормативно-правове забезпечення бюджетного процесу ЄС	32
2.2. Аналіз структури доходів ЄС	45
2.3. Аналіз структури видатків ЄС	52
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТУ ЄС. МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНІ	62
3.1. Проблемні аспекти та напрями гармонізації бюджетно-податкових політик країн-учасниць ЄС	62
3.2. Стратегічні орієнтири формування багаторічного фінансового плану Європейського Союзу	70
3.3. Перспективні напрями бюджетного співробітництва ЄС та України	81
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96
Додатки	103

ВСТУП

Актуальність теми дослідження: Характерною рисою сучасного світового розвитку країн є активізація інтеграційних процесів у світі та Європі зокрема. При цьому, навіть, ті країни, які не входять до складу інтеграційних об'єднань, неминуче відчують на собі їх відчутний вплив. При цьому між країнами, які проходять ці процеси інтеграції виникають певні суперечності інтересів, зокрема тих, що стосуються національної суверенності, що може загрожувати в подальшому їх економічним інтересам. Нехтування багатьма новими детермінантами в мовній, етнічній, релігійній, соціальній і ментальній сферах, що неминуче виникали в процесі трансформації, нерідко призводить до жорсткого політичного протистояння. Сьогодні увесь світ рухається в бік глобалізації, і тому глобальне мислення має домінувати у світогляді людей.

Дослідження бюджетної системи ЄС є важливою складовою сучасних трансформаційних змін економіки в Європі, та в Україні зокрема. Це зумовлено тим, що бюджет є провідною ланкою не тільки фінансової системи країни – а й їх об'єднання, та виступає основним інструментом регулювання державою процесів розвитку.

Вагомий внесок у дослідження формування та використання бюджету ЄС зробили такі вчені, як І.М. Боярко, О.В. Дейнеко, Н.А. Дехтяр, А. Кулай, Ю.І. Маркуц, та ін. Праці вказаних науковців забезпечили підґрунтя дослідження проблемних аспектів формування та використання бюджету ЄС, що уможливило здійснення їх поглибленого оцінювання.

Варто відмітити, що на сучасному етапі економічних трансформацій особливо нагальною є потреба у забезпеченні впливу держави на соціально-економічні процеси шляхом оптимізації бюджетної політики. Бюджетна система ЄС пройшла декілька етапів еволюції, доки набула сучасного вигляду і зараз функціонує досить ефективно та поряд з цим потребує подальшого реформування. Це пов'язано насамперед зі змінами, що спричинені виходом із Співтовариства одних країн-членів, більш економічно розвинених, та подальшого вступу інших країн, що відстають у своєму економічному зростанні. Також і на

структуру бюджету ЄС впливає науково-технічний розвиток, розвиток інформаційних систем, потреби впровадження інновацій у соціокультурній сфері, охороні здоров'я, модернізація організації бізнес-процесів. Тому уряду ЄС потрібно шукати нові шляхи отримання доходів та скорочення і реструктуризації видатків бюджету ЄС.

Після останнього розширення ЄС Україна стала безпосереднім сусідом Євросоюзу. Це відкриває нові можливості для поглиблення співпраці між Україною та ЄС. Тому нам потрібно зважити позитивні та негативні моменти інтеграції з ЄС та визначити перспективи бюджетної співпраці України та ЄС.

Метою дослідження є: аналіз і критична оцінка бюджетної системи Європейського союзу та визначення перспективних напрямів бюджетної співпраці ЄС з Україною. Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно вирішити наступні задачі:

- 1) Дослідити теоретичні аспекти побудови бюджетної системи Європейського Союзу.
- 2) Розглянути нормативно-правове забезпечення бюджетного процесу ЄС.
- 3) Проаналізувати сучасний стан формування та використання фінансових ресурсів бюджетної системи ЄС.
- 4) Дослідити проблемні аспекти гармонізації бюджетно-податкових політик країн-учасниць ЄС.
- 5) Обґрунтувати стратегічні орієнтири формування багаторічного фінансового плану Європейського Союзу.
- 6) Визначити перспективні напрями бюджетного співробітництва ЄС та України.

Об'єктом дослідження є: бюджетна система Європейського Союзу .

Предметом дослідження є: економічні відносини, які виникають в процесі формування та використання фінансових ресурсів бюджетної системи Європейського Союзу.

Метод досліджень: У роботі методами досліджень є методи систематизації та структурування, метод графічного подання результатів дослідження та форми табличної систематизації статистичних даних.

Теоретичну та інформаційну базу дослідження становлять законодавчі й нормативні акти Європейського Союзу, монографічна література та періодичні зарубіжні й вітчизняні видання, електронні ресурси. Інформація про бюджетну систему ЄС та його річна фінансова звітність взята з загальнодоступної інформаційної бази даних Європейської комісії.

Наукова новизна отриманих результатів: дослідження формування фінансових ресурсів бюджетної системи ЄС, розкриття проблем регіонального розвитку та конвергенції регіонів, визначення перспективних напрямів бюджетно-фінансової політики розвитку бюджету Європейського Союзу та бюджетного співробітництва з Україною.

Практичне значення отриманих результатів: можливість використання фінансистами та економістами при оцінці стану бюджетної системи ЄС та для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами бюджету ЄС та України.

Апробація результатів. Результати дослідження, що були проведенні в магістерській роботі, викладені в науковій статті «Особливості формування дохідної частини бюджету ЄС в умовах змін кількісного складу країн-учасниць», яка опублікована у студентському збірнику кафедри фінансів, освітлені під час участі у студентській науково-практичній конференції фінансово-економічного факультету «Світ фінансів: сучасні виклики» (ОНЕУ, 1-2 листопада 2018 року).

Структура роботи. Робота складається з трьох розділів. У першому розділі досліджуються теоретичні аспекти побудови бюджетної системи. У другому аналізується сучасний стан формування та використання фінансових ресурсів бюджетної системи ЄС. У третьому розділі визначені проблеми та перспективи розвитку бюджету ЄС та можливості використання європейського досвіду в Україні. Обсяг роботи складає 101 ст., 4 таблиці, 20 рисунків, 11 додатків та 65 використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Отже, у роботі проаналізовано та надано критичну оцінку бюджетної системи Європейського союзу та визначено перспективні напрямки бюджетної співпраці ЄС з Україною. Бюджетна система ЄС пройшла декілька етапів розвитку, але трансформаційні процеси у ній відбуваються й до тепер, що пов'язано не тільки з економічними факторами, але й політичними та історичними. У зв'язку з нинішніми інтеграційними процесами бюджет ЄС потребує структурних перебудов.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішено наступні задачі:

1) Досліджено теоретичні аспекти побудови бюджетної системи Європейського Союзу, роль бюджету у функціонуванні бюджетної системи держави, структуру та принципи побудови бюджетної системи Європейського Союзу, еволюцію та етапи становлення бюджету ЄС. Визначено, що бюджет ЄС є централізованим фондом грошових коштів країн-членів та водночас фінансовим планом формування та використання фінансових ресурсів Європейського Союзу. Бюджетна система ЄС є дворівневою: перший рівень – це власне бюджет ЄС, що побудований на 8 принципах, другий рівень являє собою бюджети національних держав.

2) Визначено, що нормативно-правове забезпечення бюджетного процесу ЄС регулюється Договором про функціонування Європейського Союзу (TFEU) , Регламентом Ради (ЄС, Євроатом) № 1311/2013 від 2 грудня 2013 р. , положенням Ради № 1605/2002 від 25 червня 2002 р. Бюджетна процедура відбувається з участю двох бюджетних органів (Європейського Парламенту та Ради) та Комісії.

3) Проаналізовано сучасний стан формування та використання фінансових ресурсів бюджетної системи ЄС та визначено, що фінансова система ЄС протягом тривалого періоду є стабільною. В останні роки спостерігається тенденція скорочення обсягу бюджету при цьому закривається бюджет із профіцитом. У 2017 році профіцит становив 6 404,5 млн. євро.

4) Відповідно до проведеного аналізу, з'ясовано, що одні з країн членів ЄС вкладають у бюджет ЄС більше коштів, ніж отримують, а інші – навпаки мають більшу вигоду, ніж залучають коштів. Тому між країнами-учасницями ЄС виникають певні суперечності, які можуть призвести до виходу деяких з них із Співтовариства. Наприклад, Великобританія, обсяг внесків якої займає вагомую частку у бюджеті ЄС, уже відкрито про це заявила. Тому бюджетна система потребує реформування залучення та використання фінансових ресурсів.

5) Основними напрямками модернізації бюджету ЄС при формуванні БФП 2021-2027 рр. є збільшення його витрат у таких галузях, як освіта, дослідження, інновації, молодь, захист зовнішніх кордонів, безпека, оборона та міграція. Доцільно звернути увагу на видатки розділу «Спільна аграрна політика та політика згуртування» – важливим кроком є їх зменшення з 71% загальних витрат до приблизно 60%. Що стосується доходів, то необхідно збільшити власні ресурси ЄС до 1.29% від загальної суми ЄС-27 для асигнувань на платежі, реформувати власні ресурси на основі ПДВ та запровадити нові категорії власних ресурсів, а саме :

1. Частка на основі доходів кожної держави-члена від Європейської системи торгівлі викидами.

2. Національний внесок, що розраховується на основі відходів, що не переробляються, у складі кожної держави-члена.

3. Внесок, який розраховується на основі частки держави-члена Спільної консолідованої корпоративної податкової бази.

Щодо регіональної політики, то потрібно покращувати регіональний розвиток та проводити поділ на регіони більш детально з огляду на депресивність регіонів. Доцільно буде регіони, що запізнюються із розвитком поділити на нерозвинені, які потребують активізації та депресивні, та диференціювати їх більш детально, щоб сприяти ефективнішому розподілу видатків бюджету ЄС, та перенаправляти більшу частину коштів регіонам, які першочергово потребують фінансової допомоги.

б) Бюджетна співпраця України та ЄС полягає у наданні бюджетної секторальної підтримки на здійснення реформ і політик, що ведуть до більшого

зближення України та ЄС відповідно до угод про співробітництво, підписаних між двома сторонами. Але Урядом України ці безоплатні та безповоротні ресурси використовуються неефективно, про що засвідчили результати аналізу проведеного Рахунковою палатою України. Доцільно буде проінформувати про ці результати Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України та інші міністерства відповідальні за виконання угод СБП, та запропонувати вжити заходів для підвищення результативності виконання програм СБП, забезпечити дотримання бюджетного законодавства та посилити контроль за використанням коштів СБП ЄС. Якщо ці умови будуть виконані, то Україна зможе й надалі розраховувати на фінансову підтримку ЄС, а в майбутньому й на членство у Співтоваристві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Капаєва Л.М. Фінансове право: Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 248 с. – ISBN 966-8365-62-3 Бібліогр.: с. 168
2. Энциклопедический словарь / Под ред. И. Е. Андреевского, К. К. Арсеньева, Ф. Ф. Петрушевского; Изд. Ф. А. Брокгауз [Лейпциг], И. А. Ефрон [Санкт-Петербург]. — СПб.: Семеновская Типо-Литография И. А. Ефрона, 1890-1907. — Т. 1-41А [1-82], доп. 1-2А [1-4]. – Бібліогр.: с.505
3. Народная энциклопедия научных и прикладных знаний. Том XII. Политическая экономия. - Москва: Типография т-ва И.Д.Сытина, 1911. - 408 с.
4. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. -К.: НІОС, -2000. -416 с. ББК65.261 УДК 336.01 ISBN 966-95321-5-9 – Бібліогр.: с.202
5. Алексеева А.В. Соціальна спрямованість бюджету [Електронний ресурс]: (XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція «ADVANCED TECHNOLOGIES OF SCIENCE AND EDUCATION» (19 - 21 квітня 2018 р.)) – Режим доступу : <http://intkonf.org/alekseevaavgvasaliyadssotsialnaspryamovanistbyudzhetu/> - Назва з екрану.
6. Загородній А.Г. Фінансовий словник / Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. – [2-ге видання, виправлене і доповнене]. – Львів: Видавництво "Центр Європи", 1997. – 576 с. – Бібліогр.: с.144
7. Бюджетна система [Текст] : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Л. О. Омелянович [та ін.] ; наук. ред. Л. О. Омелянович ; Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. - Х. : ВД "Інжек", 2004. - 253 с.: рис., табл. - Бібліогр.: с. 234-240
8. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2006. – 607 с. – Бібліогр.: с. 308
9. Бюджетний облік [Електронний ресурс]:(Megas.org.ua - Бібліотека Економіста) – Режим доступу : <http://megas.org.ua/budzetnyj-oblik.1.3.html>
10. Бюджетна система : підруч./ за ред. С.І. Юрія, В.Г. Демянишина , О.П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. - 624 с. Бібліогр.: с.448

11. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні) [підручник] / За ред. В.О. Онищенко / В. О. Онищенко, А. Ю. Бережна, Л. О. Птащенко, І. Б. Чичкало-Кондрацька – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 600 с.
12. Фінанси: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. — 2-ге вид., перероб. і доп. / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова. — К.: КНЕУ, 2003. — 387 с.
13. Теорія фінансів (2000) [Електронний ресурс]:(Бібліотека економіста) – Режим доступу :<http://library.if.ua/book/35/2362.html> – Назва з екрану.
14. Фінансове право - Віхров О.П. [Електронний ресурс]:(EcolibКниги по економіці) – Режим доступу : <http://ecolib.com.ua/book.php?book=9>- Назва з екрану.
15. Клець Л.Є. Бюджетний менеджмент. Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 640 с. – ISBN 966-364-414-1
16. Бюджетний менеджмент (2004) [Електронний ресурс]:(Бібліотека економіста) – Режим доступу :<http://library.if.ua/book/103/6977.html> - Назва з екрану.
17. ЄС (Європейський Союз) [Електронний ресурс]: (Міжнародні економічні організації) – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/economorganizations/opek/es-evropejskij-souz> - Назва з екрану.
18. Бюджет Європейського Союзу [Електронний ресурс]: Файловий архів студентів– Режим доступу : <https://studfiles.net/preview/5370474/page:75/>- Назва з екрану.
19. Гильови А.О. Формування та використання загального бюджету Європейського Союзу. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Москва - 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ebib.pp.ua/struktura-dohodov-rashodov-byudjeta-14334.html>
20. Council Regulation (EU, EURATOM) No 1311/2013 of 2 December 2013 laying down the multiannual financial framework for the years 2014-2020 [Електронний ресурс]: (Official website of European Union law and other public documents of the European Union) – Режим доступу:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:347:0884:0891:EN:PDF>

21. Barcik J., A. Wentkowska. Prawo Unii Europejskiej / J. Barcik, A. Wentkowska. – Wydawnictwo C.H. Beck, 2014. – 756 с.
22. Фінанси: Підручник / За ред. СІ. Юрія, В.М. Федосова. - К.: Знання, 2008.- 611с. - ISBN 978-966-346-477-0
23. Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 of 25 June 2002 on the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities [OJ L 248, 16.09.2002]. [Електронний ресурс]: (Official website of European Union law and other public documents of the European Union) – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002R1605&from=EN>
24. Budgetary principles / CVCE. EuropeanNavigator. LaurenceMaufort[Електронний ресурс]: (Centre Virtuel de la Connaissance de l'Europe) – Режим доступу : https://www.cvce.eu/obj/budgetary_principles-en-3f6aa90a-486a-40c7-9a50-76ea3decddabb.html.
25. Treaty establishing the European Community (Consolidated version 2002) [OJ C 325, 24.12.2002, p. 33–184].[Електронний ресурс]: (Official website of European Union law and other public documents of the European Union) – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12002E/TXT&from=EN>
26. Treaty establishing the European Coal and Steel Community (No longer in force, Date of end of validity: 23/07/2002).[Електронний ресурс]: (Official website of European Union law and other public documents of the European Union) – Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:11951K/TXT>
27. Бірюков, М.М. Європейська інтеграція: Міжнародно-правовий підхід/ Монографія. - М .: Наукова книга, 2004. - 208 с.
28. Договори, утворюючі Європейські Союсти / отв. ред. Ю. А. Борко. – М.: Право, 1994. – С. 23-94.
29. Браницький, А.Г., Каменська Г.В. Історія європейської інтеграції / Під загальною ред. академіка ОА Колобова. - М. - М. Новгород: ІСЕМВ РАН, ФМО ННГУ, 2003. - 234 с.

30. European Union public finance 5th edition [Електронний ресурс]: (Publications Office of the EU) – Режим доступу :<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8bc08dd0-f1ed-4f45-bab4-75ac2a63d04>
31. Большие перемены: 5 фактов об изменениях нового бюджета ЕС [Електронний ресурс]: (Інформаційний портал Delo.ua) – Режим доступу : <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/bolshie-peremeny-5-faktov-o-izmenenijah-novogo-bjudzheta-es-343401/> - Назва з екрану.
32. European Commission. Budget – Multiannual Financial Framework [Електронний ресурс]: (Official website of European Commission) – Режим доступу: http://ec.europa.eu/budget/explained/budg_system/index_en.cfm
33. Глоссарий ЕС [Електронний ресурс]: (Інформаційно-аналитический Інтернет-журнал «Новая Эўропа») – Режим доступу :<http://n-europe.eu/glossary/5>
34. Trilogues: the system that undermines EU democracy and transparency [Електронний ресурс]: (European Digital Rights (EDRi)) – Режим доступу: <https://edri.org/trilogues-the-system-that-undermines-eu-democracy-and-transparency/> - Назва з екрану.
35. European Commission. Budget – Adoption and management [Електронний ресурс]: (Official website of European Commission) – Режим доступу : http://ec.europa.eu/budget/explained/management/index_en.cfm
36. Regulation (EU) No 1306/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on the financing, management and monitoring of the Common Agricultural Policy (OJ L 347, 20.12.2013, p. 549.) [Електронний ресурс]: (Official website of European Union law and other public documents of the European Union) – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1306&from=EN>
37. Integrated Financial Reporting Package Overview (2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/media/2017/2017_IFRP_brochure_web_final.pdf
38. Соколовська А. М. Дискусійні питання реформування ПДВ / А. М. Соколовська, В. О. Твардієвич // Фінанси України. – 2011. – № 8. – С. 35-51.

39. Consolidated annual accounts of the European Union 2008 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:273:0001:0121:en:PDF>
40. Consolidated annual accounts of the European Union 2009 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/2009/EU_final_accounts_2009_en.pdf
41. Consolidated annual accounts of the European Union 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:332:0001:0133:EN:PDF>
42. Consolidated annual accounts of the European Union 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2011/fin_report/fin_report_11_en.pdf
43. Consolidated annual accounts of the European Union 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/2012/2012_annual_accounts_en.pdf
44. Consolidated annual accounts of the European Union 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/2013/2013_annual_accounts_en.pdf
45. Consolidated annual accounts of the European Union 2014 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/2014/2014%20EU%20Annual%20Accounts.pdf>
46. Consolidated annual accounts of the European Union 2015 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/2015/EU_AnnualAccounts2015_EN.pdf
47. Consolidated annual accounts of the European Union 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2017/EU_Annual_Accounts_2016_en.pdf

48. Consolidated annual accounts of the European Union 2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2018/2017AnnualAccounts_web_final_en.pdf

49. Electronic publishing platform and a gateway to Eurostat's statistical information Statistics Explained [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained>

50. European Commission [Электронный ресурс]:(Market Access database) – Режим доступа : http://madb.europa.eu/madb/statistical_form.htm

51. What Brexit Will Do to the EU Budget [Электронный ресурс]: (Econfile) – Режим доступа : <https://econlife.com/2018/03/eu-budget-problems/>

52. The key budget issues on EU leaders' table[Электронный ресурс]: (European online newspaper EUobserver) – Режим доступа : <https://euobserver.com/institutional/141085>

53. Шемятенков В.Г. Европейская интеграция. М., Междунар. Отношения - 2003.- С. 118.

54. Europe's poor regions fear cuts in budget battle [Электронный ресурс]: (POLITICO, a global nonpartisan politics and policy news organization) – Режим доступа : <https://www.politico.eu/article/europe-cohesion-funds-poor-regions-fear-cuts-in-budget-battle/>

55. Italy Challenges Europe With Budget Plans [Электронный ресурс]: (Courthouse News Service) – Режим доступа : <https://www.courthousenews.com/italy-challenges-europe-with-budget-plans/>

56. Arguments for and against fiscal union [Электронный ресурс]: (The internet-platform Debating Europe) – Режим доступа : https://www.debatingeurope.eu/focus/info-box-arguments-for-and-against-fiscal-union/#.W_GSdqZ1PIV

57. В ЄС замахнулись на «священне» - аграрні дотації [Електронний ресурс]: (©Пропозиція - Головний журнал з питань агробізнесу) – Режим доступу : <https://propozitsiya.com/ua/v-yes-zamahnulys-na-svyashchenne-agrarni-dotaciyi>
58. Пошкус Б.И. Что нового в системе поддержки сельского хозяйства в странах Европейского Союза [Електронний ресурс]: (Всероссийский институт аграрных проблем и информатики им. А.А.Никонова) — Режим доступу: <http://www.viapi.ru/publication/e-biblio/detail.php?>
59. A modern budget for Europe [Електронний ресурс]: (Official website of Germany Federal Ministry of Finance) – Режим доступу : <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/EN/Standardartikel/Topics/Public-Finances/Articles/2018-11-08-modern-budget-for-europe.html>
60. Winiarski B., 1976, polityka regionalna, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
61. Україна в інтеграційних процесах: ризики та переваги / Тодощук А.В., Батюк І.І., Шеремета А.І // Молодий вчений. – 2017. – № 5(45). – с. 11-13.
62. Михайлова Л.І. Євроекономічна інтеграція: навчальний посібник / Л.І. Михайлова, Н.В. Волченко, Т.О. Зінчук, С.М. Кваша – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 136 с.
63. Відносини між ЄС та Україною: інформаційна довідка [Електронний ресурс]: (European External Action Service (EEAS)) – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/29685/node/29685_uk
64. Допомога ЄС Україні [Електронний ресурс]: (Офіційний сайт Представництва України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії) – Режим доступу: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/eu-policy/assistance>
65. ЗВІТ про результати аналізу фінансування та виконання програм секторальної бюджетної підтримки Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16756170/Zvit_4-1_2018.pdf?subportal=main